

Załącznik do Uchwały nr IV/18/14
Rady Miejskiej w Wyszowie
z dnia 30 grudnia 2014 r.

**GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY
NA LATA 2015 - 2017**

Wyszków, grudzień 2014 r.

SPIS TREŚCI:

I. Wprowadzenie	3
II. Charakterystyka środowiska lokalnego i analiza problemów społecznych	4
III. Cele programu wspierania rodziny	9
IV. Odbiorcy programu – grupy docelowe	10
V. Realizatorzy /partnerzy programu	11
VI. Realizacja postawionych celów – zadania	12
VII. Harmonogram realizacji programu	13
VIII. Przewidywane efekty i rezultaty	13
IX. Źródła finansowania programu	13
X. Monitorowanie	14

I. WPROWADZENIE

Niniejszy program został opracowany w oparciu o założenia ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Głównym celem programu jest szeroko rozumiana pomoc rodzinie wychowującej dziecko. Rodzina jest podstawową komórką społeczną oraz naturalnym środowiskiem rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci. Dzieci potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony osób dorosłych. Na osobach dorosłych ciąży obowiązek zapewnienia dzieciom właściwych warunków do opieki i harmonijnego rozwoju. Dziecko ma prawo do wychowywania się w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia. Dlatego też w programie położono nacisk na pomoc rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, rodzinom dysfunkcyjnym i wieloprotblemowym. Istotnym elementem programu są również działania profilaktyczne, integracyjne, aktywizujące, zapobiegające marginalizacji i wykluczeniu społecznemu. Podstawą działań jest nie tylko przywrócenie rodzinie zdolności do właściwego wypełniania funkcji rodzicielskich ale też pełnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w funkcjonowaniu spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz organach administracji rządowej. Obowiązek ten jest realizowany w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i organami pomocniczymi, policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi.

Program będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne :

- Ustawa z 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 135 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r. poz. 182 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2005 r., Nr 179, poz. 1485 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2001 r., poz. 234, poz. 1536 z późn. zm.),
- Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 -2020.

II. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA LOKALNEGO I ANALIZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Gmina Wyszków to gmina miejsko-wiejska, w skład której wchodzi 27 sołectw. Położona jest w środkowo-wschodniej części województwa mazowieckiego. Według stanu na dzień 12 listopada 2014r. gminę Wyszków zamieszkiwało 19 844 kobiet i 18 895 mężczyzn, łącznie osób 38 739 w tym 7813 dzieci i młodzieży w wieku do 18 roku życia. (Źródło *Urząd Miejski w Wyszkanie Wydział Ogólny i Spraw Obywatelskich*).

Stopa bezrobocia w powiecie wyszkowskim na dzień 31.12.2013 r. wynosiła 14,5% (w 2012 r. - 15,2%), natomiast w województwie mazowieckim -11,0% (w 2012 r. - 10,8%), a w kraju na koniec grudnia 2013r. stopa bezrobocia wyniosła 13,4% (w 2012r. - 13,4%).

Dane dotyczące zjawiska bezrobocia na terenie powiatu wyszkowskiego i gminy Wyszków (stan na 31.12.2013 r.) wg Powiatowego Urzędu Pracy w Wyszkanie:

	Powiat	Gmina
• liczba zarejestrowanych bezrobotnych, ogółem:	4221	2317
w tym kobiet	1842	1041
• liczba bezrobotnych z prawem do zasiłku:	560	344
w tym kobiet	237	157

Struktura wiekowa bezrobotnych:	Powiat	Gmina
Przedział wiekowy 18-24	1130	517
25-34	1190	689
35-44	732	411
45-54	695	415
55 i więcej	474	285

Poziom wykształcenia zarejestrowanych:	Powiat	Gmina
• wyższe	413	283
• policealne i średnie zawodowe	982	552
• średnie ogólnokształcące	553	296
• zasadnicze zawodowe	1127	617
• gimnazjalne i inne	1146	569

Czas pozostawania bezrobotnych bez pracy:	Powiat	Gmina
• do 12 m-cy	2943	1624
• od 12 do 24 m-cy	838	450
• więcej niż 24 m-ce	440	243

Zarejestrowani bezrobotni niepełnosprawni:	Powiat	Gmina
• ogółem	156	99
w tym kobiety :	65	43

Ilość bezrobotnych uczestniczących w aktywnych formach przeciwdziałania bezrobociu:

	Powiat	Gmina
• prace interwencyjne	197	96
• roboty publiczne	53	8
• szkolenia	178	78
• staże zawodowe	652	101
• środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej	131	81
• prace społecznie użyteczne	114	57
• refundacja kosztów wyposażenia stanowiska pracy	88	54
• dodatki aktywizacyjne	210	140
• studia podyplomowe	1	1

Z analizy powyższych danych wynika, że przeszło połowa bezrobotnych osób to ludzie młodzi w wieku do 34 roku życia. Szczególnie niekorzystny wpływ na jednostkę oraz rodzinę ma długotrwałe bezrobocie a tym samym brak uprawnień do zasiłku dla bezrobotnych. Choć malejąca stopniowo grupa osób w wieku produkcyjnym (*ogólne dane demograficzne*) może korzystnie wpłynąć na statystyczny poziom bezrobocia, to w dłuższym okresie czasu należy liczyć się z negatywnymi skutkami starzenia się społeczeństwa i zwiększonym obciążeniem ochrony zdrowia, jak również mniejszą dietnością rodzin.

Oprócz kwestii bezrobocia w Gminie Wyszaków występują inne problemy społeczne, które w sposób pośredni bądź bezpośredni rzutują na funkcjonowanie rodzin. Najbardziej jednak niepokojące są patologie społeczne. Do najczęściej rozpowszechnionych możemy zaliczyć alkoholizm, narkomanię oraz przestępczość. Skutkiem występujących patologii może być: przemoc w rodzinie, agresja, rozpad więzi rodzinnych, bezrobocie, brak poczucia

stabilizacji i bezpieczeństwa, a co za tym idzie problemy dotyczące właściwej opieki i wychowania dzieci.

Dane zawarte w *sprawozdaniu z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2012 – 2016. Sprawozdanie za rok 2013* - dostarczają informacji na temat przemocy w rodzinie.

W 2013 r. do przewodniczącej Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego wpłynęło **99 „Niebieskich Kart”** w tym :

- z Ośrodka Pomocy Społecznej – **10** (w 2012 r - 10),
- z GKRPA – **5** (w 2012 – 2),
- ze służby zdrowia – **24** (w 2012 - 13),
- z oświaty – **1** (w 2012 – 0),
- z Policji – **59** (w 2012 – 132).

W ramach procedury Niebieskie Karty w 2013 r. zostało powołanych **99** grup roboczych. W ramach tych grup odbyło się **192** spotkania.

Osoby doznające przemocy w rodzinie wymagają różnorakiego wsparcia w tym schronienia, poradnictwa oraz szeroko rozumianej pracy socjalnej. Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyszku oprócz bezpośredniej pomocy skierowanej do ofiar pracuje też z osobami, co do których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc. Ponadto prowadzony jest monitoring sytuacji rodzinnej także po zakończeniu procedury Niebieskie Karty.

Również Statystyki Komendy Powiatowej Policji w Wyszku */dane dotyczące powiatu wyszkowskiego/* pokazują skalę zjawiska oraz działania podejmowane wobec ofiar i sprawców przemocy w rodzinie.

Liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą – ogółem **181**, w tym w gminie Wyszów – **90**

- kobiety – **147** (w gminie Wyszów - **79**),
- mężczyźni – **16** (w gminie Wyszów - **9**),
- nieletni – **18** (w gminie Wyszów - **2**).

Rodzaje pomocy udzielonej osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą :

- umieszczenie w ośrodku wsparcia – **1** osoba,
- udzielenie pomocy medycznej – **1** osoba,
- inny rodzaj pomocy – **26** osób.

Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie ogółem – 184, w tym w gminie Wyszów - **90**

- kobiety – **18** (w gminie Wyszów - **10**),

- mężczyźni – **166** (w gminie Wyszaków - **80**),
- nieletni – **0**.

Liczba osób zatrzymanych, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie (ogółem) – **8** (w gminie Wyszaków - **6**),

- kobiet – **0**,
- mężczyzn – **8**.

Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie będących pod wpływem alkoholu (ogółem) – **90**

- kobiet – **2**,
- mężczyzn – **88**,
- nieletnich – **0**.

Liczba osób doprowadzonych do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych do wytrzeźwienia (ogółem) – **62**

- kobiet – **1**,
- mężczyzn – **61**,
- nieletni – **0**.

W ramach procedury „Niebieskie Karty” zostało wszczętych 36 postępowań przygotowawczych z art. 207 k.k. (...*znęcanie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy (...)*), z czego 16 zostało zakończonych sporządzeniem aktu oskarżenia. Ponadto przeprowadzono 8 postępowań w ramach czynności sprawdzających w kierunku art. 207 k.k., które zostały zakończone wydaniem postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia.

Działania podjęte przez Sąd Rejonowy w Wyszakowie /dane dotyczą powiatu wyszkowskiego/:

1. Liczba dozorów kuratorskich w związku z art. 207 kk – **19**
2. Nadzory w sprawach opiekuńczych (różne formy przemocy) – **125**
3. Nadzory dotyczące osób uzależnionych od alkoholu – **118**

Trudna sytuacja życiowa ma bezpośredni wpływ na codzienne funkcjonowanie rodzin i jednostek. Rodziny potrzebują wsparcia na różnych etapach swojego życia. Działania te są wpisane w pracę Gminnego Punktu Promocji Zdrowia i Profilaktyki, który świadczy pomoc w zakresie profilaktyki, przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przed przemocą w rodzinie. W Punkcie działają grupy wsparcia oraz grupa korekcyjno- edukacyjna dla sprawców przemocy w rodzinie.

Obowiązkiem jednostek samorządu terytorialnego jest wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Skuteczna

pomoc w tym zakresie może być osiągnięta jeśli będzie przebiegać przy współpracy wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami.

Gminny system wsparcia rodziny powinien zapewniać szeroki wachlarz pomocy dla rodzin przeżywających trudności w sferze opiekuńczo – wychowawczej oraz stwarzać możliwości skorzystania ze wsparcia odpowiednio do problemów występujących w rodzinie. Głównymi filarami tego systemu są pracownicy socjalni i asystenci rodziny.

Do najważniejszych zadań pracowników socjalnych należy pomoc rodzinom potrzebującym, prawidłowe rozpoznanie ich sytuacji oraz monitorowanie podejmowanych działań.

Ponadto niezwykle istotne jest dokonywanie analiz i oceny zjawisk, które powodują zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej oraz kwalifikowanie do uzyskania tych świadczeń. W tej sytuacji pracownicy socjalni przeprowadzają rodzinny wywiad środowiskowy. W związku z prowadzoną przez pracowników działalnością ważne jest, aby każdy z nich posiadał odpowiednią wiedzę specjalistyczną z zakresu pomocy społecznej oraz powinien umiejętnie posługiwać się odpowiednimi przepisami prawa. Jeżeli z przeprowadzonej analizy sytuacji wynika, konieczność przydzielenia rodzinie asystenta to w takiej sytuacji pracownik socjalny występuje z wnioskiem o jego przydzielenie do dyrektora ośrodka pomocy społecznej.

W 2013 r. Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyszkowie zatrudniał 3 asystentów, którzy swoim wsparciem obejmowali 33 rodziny.

Mimo wszechstronnych działań na rzecz dziecka i rodziny, jak również szeroko prowadzonej pracy socjalnej w 2013 r. z terenu miasta i gminy Wyszków w różnych formach pieczy zastępczej umieszczono 12 dzieci z 11 rodzin. Natomiast w 2012 r. umieszczono w pieczy zastępczej 8 dzieci w tym:

- 3 dzieci w zawodowej rodzinie zastępczej,
- 2 dzieci w placówce opiekuńczo wychowawczej,
- 3 dzieci w spokrewnionej rodzinie zastępczej.

Koszt pobytu w pieczy zastępczej wszystkich dzieci, za które ponoszona jest odpłatność 10% i 30% całkowitych kosztów utrzymania wyniósł w 2013 r. - 53 620,45 zł, a w 2012 r. łączny koszt pobytu dzieci wyniósł 12 245,00 zł, jest to 10% całkowitych kosztów utrzymania dzieci w pieczy zastępczej.

Inne dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wyszkowie obrazują liczbę wszystkich środowisk objętych pomocą w latach 2012/2013.

Tabela nr 1. Liczba środowisk objętych świadczeniem z pomocy społeczną w gminie Wyszków.

Główny powód przyznania pomocy społecznej	2012	2013
Liczba środowisk (osób/rodzin), którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej:	1149	1149
bezrobocie	454	459
ubóstwo	747	714
potrzeba ochrony macierzyństwa	48	54
długotrwała choroba	420	413
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	248	239
w tym w rodzinach wielodzietnych	72	77
rodzinach niepełnych	159	149
niepełnosprawność	446	451
alkoholizm	64	73
inne	67	63

W/w dane nie sumują się, w rodzinach może występować jednocześnie kilka przyczyn ubiegania się o pomoc.

Z analizy danych zawartych w tabeli można zauważyć, że w roku 2013r. było 239 r. rodzin, w których występowała bezzadność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych. Oprócz pomocy finansowej środowiska te wymagają wsparcia w formie pracy socjalnej. Również rodziny z problemem alkoholowym znajdują się w sferze ryzyka wystąpienia trudności opiekuńczo - wychowawczych.

Problemy występujące w rodzinie często są złożone i wymagają interdyscyplinarnych rozwiązań. Zaniechanie działań wobec rodzin, które znalazły się w trudnych sytuacjach życiowych takich jak: uzależnienia, przemoc w rodzinie, niezaradność i brak umiejętności wychowawczych oraz różnego rodzaju negatywne zdarzenia może doprowadzić do degradacji rodziny a w konsekwencji do umieszczenia dziecka poza rodziną biologiczną.

III. CELE PROGRAMU WSPIERANIA RODZINY

Cel główny :

Tworzenie systemu wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, poprzez zintegrowane i spójne działanie na rzecz dziecka i rodziny w gminie Wyszków w zakresie wzmocnienia roli i funkcji rodziny będącej naturalnym środowiskiem rozwoju dziecka.

Cele szczegółowe:

1. Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych dziecka i rodziny.
2. Rozwój konsultacji i poradnictwa specjalistycznego oraz pomocy prawnej w zakresie prawa rodzinnego oraz dostęp do terapii i mediacji rodzinnych.
3. Rozwój usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych.
4. Działania edukacyjne skierowane do dzieci, młodzieży i rodziców w tym promowanie właściwych postaw rodzicielskich poprzez uczestnictwo rodzin w projektach do nich kierowanych.
5. Rozwój placówek wsparcia dziennego.
6. Zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych i monitorowanie środowisk rodzinnych przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji.
7. Stwarzanie rodzinom możliwości w organizowaniu grup wsparcia, samopomocowych mających na celu wymianę doświadczeń oraz zapobieganie izolacji.
8. Współpraca z osobami, instytucjami i organizacjami pracującymi z dziećmi i rodzicami.
9. Podejmowanie wszechstronnych działań w kierunku powrotu dziecka do rodziny naturalnej.

IV. ODBIORCY PROGRAMU – GRUPY DOCELOWE

Odbiorcami programu są rodziny zamieszkujące na terenie miasta i gminy Wyszków, w szczególności rodziny wykluczone społecznie lub zagrożone tym zjawiskiem oraz rodziny wymagające wsparcia ze strony profesjonalnych służb społecznych.

Program kierowany jest głównie do :

- rodzin niepełnych,
- rodzin wielodzietnych,
- rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym
- małoletnich matek,
- rodzin wychowujących dzieci w wieku 0-5 lat,
- rodzin zmagającym się z trudnościami wychowywania dzieci w wieku dojrzewania,
- rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych,
- rodzin przeżywających trudności związane ze stanem zdrowia dziecka,

- rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych i zagrożonych kryzysem, w których występują konflikty, uzależnienia, bezrobocie, ubóstwo i inne negatywne zjawiska zachodzące w rodzinach,
- rodzin dotkniętych przemocą,
- rodzin naturalnych w związku z umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej.

V. REALIZATORZY / PARTNERZY PROGRAMU

Na terenie gminy Wyszków działają podmioty, które poprzez swoją pracę z dzieckiem, rodziną oraz środowiskiem lokalnym, powinny tworzyć lokalny system opieki nad dzieckiem i rodziną we współpracy z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Wyszkanie:

- Urząd Miejski w Wyszkanie,
- Powiatowe Centrum Pomocy Społecznej w Wyszkanie,
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wyszkanie,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wyszkanie,
- Powiatowy Urząd Pracy w Wyszkanie,
- Komenda Powiatowa Policji w Wyszkanie,
- Sąd Rejonowy w Wyszkanie
- placówki oświatowe,
- placówki wsparcia dziennego,

oraz

- zakłady opieki zdrowotnej,
- Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Dębinkach,
- organizacje pozarządowe,
- parafie i związki wyznaniowe.

VI. REALIZACJA POSTAWIONYCH CELÓW – ZADANIA

Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyszkowie jest głównym realizatorem programu, który we współpracy z w/w podmiotami będzie podejmował szeroko rozumiane działania mające na celu pomoc rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do właściwego wypełniania funkcji rodzicielskich oraz odpowiedniego pełnienia ról społecznych.

Realizacja postawionych celów będzie przebiegać poprzez:

1. Rozeznanie środowiska lokalnego w formie diagnozowania potrzeb społecznych.
2. Zapewnienie pomocy materialnej i rzeczowej rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialno- bytowej, w tym objęcie dożywianiem wszystkich dzieci, które tego wymagają.
3. Organizowanie wypoczynku letniego dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, wieloprotblemowych.
4. Wspieranie rodzin zagrożonych kryzysem, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych przez asystenta rodziny i pracownika socjalnego.
5. Propagowanie idei tworzenia oraz rozwój już istniejących ośrodków wsparcia dziennego.
6. Prowadzenie placówek wsparcia dziennego.
7. Wspieranie działań prowadzonych przez instytucje, organizacje społeczne i osoby fizyczne na rzecz pomocy dziecku i rodzinie.
8. Realizowanie programów profilaktycznych z zakresu dysfunkcji rodziny.
9. Organizowanie szkoleń, prelekcji, konferencji z zakresu problematyki rodzinnej dla pracowników instytucji wspierających rodzinę.
10. Organizowanie porad i warsztatów umiejętności wychowawczych dla rodziców.
11. Rozwój usług dla rodzin z dziećmi w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych.
12. Organizowanie grup wsparcia i grup samopomocowych,
13. Poszerzanie dostępu do poradnictwa specjalistycznego, w tym zwiększenie bezpłatnych konsultacji psychologicznych, pedagogicznych, prawnych dla rodzin doświadczających trudności opiekuńczo- wychowawczych.
14. Prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka w rodzinie zagrożonej kryzysem.

15. Współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej.
16. Informowanie o możliwości i dostępie uzyskania pomocy dla rodziców przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych,
17. Pozyskanie środków na zadania związane z realizacją programu w formie : dotacji celowych z budżetu państwa, dotacji na realizację rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, środków unijnych.

VII. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU

Realizacja programu odbywać się będzie na zasadach współpracy z partnerami wyszczególnionymi w programie. Zdania będą realizowane w sposób ciągły i systematyczny w ramach czasowych objętych programem tj. w latach 2015- 2017.

VIII. PRZEWIDYWANE EFEKTY I REZULTATY

1. Poprawa funkcjonowania społecznego dzieci, młodzieży i rodzin ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym.
2. Zminimalizowanie liczby dzieci kierowanych do pieczy zastępczej.
3. Zwiększenie dostępności rodziny do poradnictwa specjalistycznego.
4. Wzmocnienie więzi rodzinnych.
5. Nabycie przez rodzinę umiejętności i wiedzy na temat właściwego rozwiązywania konfliktów emocjonalnych, wewnątrzrodzinnych oraz w odniesieniu do dzieci właściwe rozwiązywanie konfliktów w środowisku szkolnym i grupie rówieśniczej.
6. Integracja społeczności lokalnej i rozwój grup samopomocowych.
7. Wzrost kompetencji i aktywności rodzin oraz poziomu ich zaangażowania w życie społeczne.
8. Wzrost zaangażowania organizacji lokalnych w zakresie podejmowania działań środowiskowych.
- 9 Skuteczniejsze i efektywniejsze wykorzystywanie istniejących zasobów.

IX. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Realizacja zadań programu może być finansowana:

- ze środków własnych budżetu samorządu terytorialnego,
- ze środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł,
- z dotacji celowych z budżetu państwa.

X. MONITOROWANIE

Monitoringiem Programu zajmować się będzie Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyszkanie na podstawie pozyskiwanych informacji oraz danych ze sprawozdań dostępnych na poziomie gminy uzyskiwanych od podmiotów uczestniczących w realizacji zadań.

Celem bieżącego monitoringu będzie obserwacja zmian ilościowych i jakościowych, jakie pojawiają się podczas realizacji działań. W przypadku stwierdzenia jakichkolwiek rozbieżności między założeniami a rezultatami, na bieżąco będą one weryfikowane i dostosowywane do potrzeb grupy docelowej.

Sprawozdania z realizacji programu przedkładane będą w terminie do 31 marca, każdego kolejnego roku okresu jego obowiązywania.

Przewodnicząca Rady

Elżbieta Piórkowska

Niniejszy dokument został przygotowany przez:

Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyszkanie